

Viskam nejautri, šalta XXI amžiaus žmonija, stačia galva nėrusi į virtualybę, narcisizmą ir apatiją – ar apie tokį Pasaulį mes svajojome? Kodėl nuolat kažko tikimės iš likimo, žvaigždžių, valdžios ar religijos, o tuo tarpu išsižadame šalia esančių žmonių? Kodėl nenorime praregėti?

Panašu, jog apakome

Netrukus Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatras pristatys pirmąją rudens sezono premjerą, spektaklį „Aklieji“. Tai – koprodukcija su Artūro Areimos teatru (AAT). Ne pirmąjį savo darbą panevėžiečiams pristatantis režisierius ir šį kartą kviečia nevaikšioti vandens paviršiumi, bet nerti į tamsias patyrimo, katarsio gelmes.

Inspiruotas belgų dramaturgo Moriso Meterlinko, režisierius jau rugsėjo 21 – 22 dienomis stos į akistatą su aklumu – blogio ir egoizmo kodu.

Portugalų rašytojo Jose Saramago romano motyvais paremtas spektaklis „Aklieji“ A. Areimos galvoje ėmė bręsti jau seniai.

„Užsimezgė labai artimas žmonių dialogas su skaitmeninėmis technologijomis. Mūsų pagrindinis partneris – ekranas: televizijos, telefono, kompiuterio“, – sako režisierius.

Jis įsitikinęs, jog skaitmeniniame pasaulyje informacijos kiekiai keičiasi šviesos greičiu ir minčių, informacijos absorbavimas bei fiksacija yra labai netvarus reiškinys. Anot jo, smegenys tokio duomenų srauto negali suklasifikuoti, todėl neretai imame nebevertinti esminių įvykių, prisijaukinome, pripratome prie žiaurumo. Tai, kas anksčiau vertė kūną eiti pagaugais, dabar nebeveikia tikslingai – susirgome vidiniu aklumu.

„Vyksta tam tikra disutopija, filosofinė apokalipsė. Norisi, kad imtumėme pamąstyti, kur link keliaujame ir kas bus, jeigu dar stipriau užsimerksime, pradėsime nebegirdėti ir nebejausti“, – patikina A. Areima.

Tad ir didžiausią dėmesį menininkas žada skirti šiandienos žmonėms, kurie dar nori ir gali pakeisti save, savo mąstymo kultūrą.

Režisierius nebijo teigti, jog kai kurie žiūrovai yra paprasčiausiai mirę ir jų pakeisti jam nepavyks – jie užsidarę praeityje.

„Kadaise buvo šienas, buvo Vaižgantas ir Žemaitė, bet tai nėra aukštos kultūros, intelektualios literatūros pavyzdžiai. Reikėtų nuo to pradėti tolti ir augti, žengti į pasaulio literatūrą“, – sako jis ir čia pat primena, jog puikus pavyzdys yra Nobelio premijos laureatas

J. Saramago.

Anot A. Areimos, portugalo kūriniai yra nuostabūs, pažeidžiantys nusistovėjusius kanonus, paliečiantys biblinį siužetą.

„Jie priverčia žiūrėti kitaip, sąmoningai, o ne bukomis veršiuko akimis. Reikia suprasti, jog žmogiškiau gyventi būtina čia ir dabar, pasaulyje, o ne perspektyvoje į dangų“.

Užsimerkti prieš realybę

Premjerai besiruošiantis režisierius sako, jog „Aklieji“ šių dienų perspektyvoje yra absoliutus esamasis laikas. Pasak jo, spektaklis į tam tikrą retrospektyvą nukelia dėka tam tikrų interjero detalių. Pats pastatymas – šiuolaikinis, atitinkantis ne tik Lietuvos, bet ir Europos teatrų standartus.

„Bus proga Panevėžiui pasimatuoti, kiek dar yra atitolęs nuo viso to“, – drąsiai teigia kūrėjas.

Simbolikos ir metaforinio M. Meterlinko veiksmo atsisakęs A. Areima jau nuo pat darbų pradžios į dramaturginę medžiagą įvedinėjo J. Saramago nūdienos ir filosofinio pamato.

Anot jo, romanas sužaidė su savo jutiminiu svoriu – jį tereikėjo išgryninti, nušlifuoti, tuo tarpu M. Meterlinkui būtų reikėję siūti ir įvilkti į šiandienos rūbą.

Pabandžius parašyti inscenizaciją ir aktoriams paskaičius tekstus, A. Areima sako supratęs, jog šis variantas bus artimesnis tiek patiems aktoriams, tiek žiūrovams. Valdžia, ministrai, kalėjimai, ligoninės – tai kalba apie šių dienų aktualijas.

„Į nieką neteks žiūrėti per didelį atstumą, nebus filosofijos, kuri mūsų negalėtų nepalieti. O juk labai dažnai spektaklis būna metaforinis. Pasižiūrime kaip į gražų paveiksliuką, lyg supratome temą ir grįžę namo gyvenam lyg niekur, nieko“, – sako režisierius.

A.Areimai norisi, jog spektaklis paliestų ir sukręstų kiekvieną. Kad apsilankymas teatre taptų savaitės diskusijų tema, apmąstymų vertu įvykiu. Kad kūne apsigyvenusi emocija pasiektų jautriausius saugiklius ir įvyktų esminiai pokyčiai.

„Nėra smagu matyti, kai žmogus bėga iš salės. Bet tai yra suprantama, jeigu nori būti ir toliau aklas, nematyti, kas vyksta aplink. Būna ir bėgančių iš jautrumo, nors būtent šie žmonės viską išgyvena. Dažniausiai bėga tie, kurie viską neigia ir yra įsitikinę, jog gyvenime ir taip daug šūdo. Jie ir yra akli. Pamatysime, kiek salėje yra tokių“.

Išugdyti elitinį žiūrovą

Nors Aukštaitijos sostinėje A. Areima stato nebe pirmą kartą, save jis vis dar sako laikantis naujoku. Režisierius svarsto, jog nemažai menininkų išsigąsta mažo miesto etiketės, neva skurdžios kultūros.

„Yra baimė, jog mažesniame mieste nebūsi pastebėtas, bet aš manau, jog kurti galima bet kur. Svarbiausia sukurti gerą meninį darbą, tada tave žinos ir tame pačiame Paryžiuje“, – tvirtą savo nuomonę pabrėžia jis.

Jo akimis Panevėžys ir Juozo Miltinio dramos teatras gali būti puiki menininkų rezidencija, nes Vilnius pasižymi kūrybinių erdvių stoka.

Spektaklyje „Aklieji“ bus galima išvysti beveik identišką aktorių trupės sąstatą kaip ir praėjusiame vilniečio darbe „Pabudimas“.

Pasak A. Areimos, leistis į dar vieną kelionę kur kas smagiau kai jau nors kiek pažįsti aktorius, o jie pažįsta tave. Pati atranka, kaip sako jis, dažniausiai įvyksta intuityviai.

„Nesinori, kad kažkas stabdytų. Nemėgstu žmonių, kurie nemyli teatro, jame tinginiauja, nesiaukoja. Teatras yra auka – niekas kitur taip neatidavinėja savo organizmo beveik už dyką“, – sako jis.

Režisierius patikina, jog jam pavyko surinkti tokią aktorių komanda, kuri tapo vienalyte mase: nuoširdžiai žaidžiančia, kartu leidžiančia laiką ir po repeticijų.

Menininkas pastebi, jog net ir pasibaigus darbams, aktoriai neskuba namo ir tai jį priverčia nuoširdžiai stebėtis.

„Seniai esu matęs tokius dalykus, ypač valstybiniuose teatruose. Dažniausiai visi nori namo, nes repeticijas laiko tik darbu. O čia žmonės nori kurti“, – prisipažįsta.

A.Areima pastebi, jog Panevėžio publika yra įnoringa, ne visuomet aiškiai pasakanti, kuo domisi.

„Susidaro vaizdas, jog labai maža dalis domisi teatru. Čia eina toji vadinamoji teatrali publika vien dėl to, kad užsidėti kostiumėlį ir čezinti saldinių popierėlius“, – neslepia nusivylimo.

Vis tik drąsus ir iššūkių nevengiantis režisierius trokšta sužinoti, kiek dar žmonių gali atvesti

į teatrą. Jam suprantama tai, jog yra tokių, kurie mėgsta lėkštą kūrybą, kiti – elitišką. Tad žiūrovų niekada nepavyks suvienyti.

Vilnietis sako nemanantis, jog ir šiame pastatyme sulauks vientisos, švarios žiūrovo pozicijos. Jo manymu, bus pasipiktinimo, bus ir paviršutiniškumo.

„Teatras nebūtinai turi atrodyti elitiškai, bet išlikti elitu. Pastatymas gali būti „trash“ stiliuje, bet jis neša elitinę mintį. Jis gali konkuruoti su europiniu teatru – tai yra visas grožis“, – sako.

Režisierius pastebi, jog kartais žmonės viską priima labai primityviai. Pamatę teatre kultivuojamą nuogumą, jie nebegirdi pagrindinės nešamos idėjos.

„Reiškiasi, jog jų smegenys neabsorbuoja aukštesnių minčių. Tai kaip jiems reiktų pateikti F. Dostojevskį ar postmodernistinę kultūrą?“, – retoriškai svarsto.

Spektaklio „Aklieji“ premjera rugsėjo 21, 22 dienomis, Juozo Miltinio dramos teatre.

RASA KARVELYTĖ

